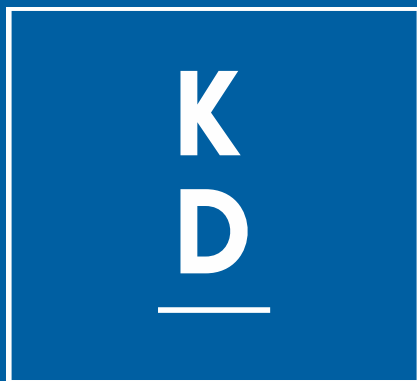

MED HJÄRTA FÖR SVERIGE

Kommunalt/regionalt
valprogram 2022

Facebook: facebook.com/kristdemokraterna

Instagram: [@kristdemokraterna](https://www.instagram.com/kristdemokraterna), [@buschebba](https://www.instagram.com/buschebba)

Twitter: [@kdriks](https://twitter.com/kdriks), [@BuschEbba](https://twitter.com/BuschEbba)

Förord

Sverige förtjänar bättre! Valet 2022 kommer att bli oerhört viktigt för hur framtiden i vårt land ska utvecklas. Tillsammans ska vi se till att vi efter valet nästa år får en ny regering med starkt kristdemokratiskt inflytande som kan åstadkomma en förändring på riktigt.

Tillsammans ska vi se till att Kristdemokraterna växer sig ännu starkare i våra kommuner och regioner för att förverkliga vår politik. Tillsammans ska vi vara den kraft som bygger en samhällsgemenskap på de värden som ligger till grund för vår ideologi och som gör skillnad för våra medborgare.

Detta kommun/regionpolitiska valprogram är skrivet som ett förslag som alla avdelningar och distrikt kan använda för att skriva sina egna lokala/regionala program.

Varje avsnitt inleds med ett kort citat från vårt principprogram för att koppla ideologin till vår politik på ett tydligt sätt. Sedan följer en brödtext och som avslutande del kommer ett antal konkreta punkter som relaterar till respektive avsnitt.

Några av punkterna har en notering om att det är på nationell nivå som ansvaret ligger för att fatta beslut men det kan vara viktigt att ändå lyfta fram dessa. Väljarna har inte alltid full kunskap om exakt vem som kan besluta vad. "Politiker" flyter lätt ihop till en enda grupp och för att underlätta för oss själva att kunna prata om vår politik så att den hänger ihop är det exempelvis lämpligt att på regional nivå prata om förstatligande av sjukvården även om man inte kan eller får bestämma detta.

Det står varje avdelning och distrikt fritt att välja ur detta dokument de avsnitt och de punkter som man finner vara mest relevanta. Det är inte troligt att alla punkter upplevs som aktuella i respektive kommun/region, men det är vår förhoppning att detta dokument ska vara till hjälp och stöd i det viktiga arbetet att skriva lokala/regionala valprogram.

Detta program har behandlats av Partistyrelsen den 3 december 2021.

För Kommun- och regionpolitiska rådet

Bengt Germundsson, ordförande

Fria och trygga familjer

"Människor utvecklas, mognar och mår bäst i små grupper. I den lilla gemenskap som en familj utgör får familjemedlemmarna möjlighet att ge och möta kärlek, omtanke och förståelse, men också ställas inför krav och ta ansvar. På det sättet anknyter familjen som gemenskap till människans djupaste behov – behovet att bli sedd och inte vara utbytbar."

Det är i mötet med andra människor vi formas som personer. Trygga familjer och andra nära gemenskaper är därför en förutsättning för ett väl fungerande samhälle. I familjen kan barnet få en villkorlös – men inte kravlös – kärlek. Ingen familj är dock den andra lik. Vår utgångspunkt är därför att familjen och andra nära gemenskaper själva så långt som möjligt ska ha makten att utforma den egna vardagen. Det offentliga uppgift är att ge stöd i detta. Men det finns också tillfällen då familjen inte är den trygga plats den borde vara. Då måste det offentliga finnas där, inte minst för barnens skull.

Idag ser vi emellertid hur många politiker vill styra och lägga sig i hur familjer väljer att utforma sin vardag. Det vill vi motverka. Vi ser också hur vardagen för många familjer är svår att få att gå ihop. Stress, tidsbrist och otillräcklighet är något som många känner igen. Politikens uppgift är att skapa förutsättningar för att familjerna ska få möjlighet att utforma livet så att vardagen fungerar. Förskolan ska hålla en hög kvalitet, men ska vara frivillig, och det är familjerna som ska bestämma när och om barnen ska börja i förskolan

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- Föräldraförsäkringen ska vara flexibel – vi säger nej till kvotering. Fritt uttag av föräldradagar i tre år bör införas (*beslutas på riksnivå*).
- förtroendevalda och personal ska utbildas i hur Barnkonventionen ska beaktas och tillämpas.
- antalet öppna förskolor och familjecentraler ska öka.
- en familjerådgivningscheck ska införas och avgifterna för familjerådgivning ska sänkas. Det ska finnas möjlighet att välja bland olika familjerådgivare, exempelvis genom Lagen om valfrihetssystem (LOV).
- föräldrastödsprogram ska utvecklas och erbjudas till blivande föräldrar och föräldrar minst två gånger under barnets uppväxttid.

Barnomsorg och förskola

"Förskoleverksamheten ska vara flexibel till sin karaktär och möta det enskilda barnets behov. Familjer ska kunna välja mellan olika omsorgsformer. God valfrihet för föräldrarna förutsätter mångfald i utbudet."

Barnomsorg och förskola ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran, utveckling och lärande. En god och stimulerande omsorg möjliggör för föräldrarna att arbeta, studera eller söka jobb, men har också ett pedagogiskt uppdrag där barnen förbereds inför ett livslångt lärande. Barns och familjers behov ska vara utgångspunkten för barnomsorg och förskola. Barnomsorg och förskola har också en särskild uppgift att fylla för barn som kommer från familjer som av olika skäl har svårt att tillgodose barnets behov.

Under en lång tid har vi sett en utveckling mot allt större barngrupper inom förskolan. Detta

är olyckligt inte minst för de yngsta barnen som har svårare att anknyta till många olika personer. Vi ser också en tendens att förskolan gynnas framför andra omsorgsformer vilket inskränker mångfalden och begränsar familjernas möjlighet att välja.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- stor valfrihet och mångfald med flera alternativa utförare ska finnas vid val av barnomsorg och förskola.
- kommunalt drivna och enskilda förskolor ska ges samma förutsättningar.
- barngruppernas storlek i förskolan ska minska. Vi vill att barn som är tre år eller yngre inte ska behöva tillhöra grupper som är större än tolv barn.
- kommunen ska vara skyldig att erbjuda och informera om pedagogisk omsorg (familjedaghem) i egen regi eller alternativ drift.
- familjer ska kunna använda barnomsorgspengen för att ta hand om egna och anhörigas barn (*beslutas på riksnivå*).
- syskonförtur i val till förskola och skola bör gälla, inte minst för att underlätta familjers vardagsliv.
- behovet av barnomsorg under obekväm arbetstid ska tillgodoses.
- barn i förskola och barnomsorg ska ges möjlighet att ta del av kulturutbudet i kommunen och regionen.
- språkförskola ska erbjudas alla nyanlända barn.
- öppen förskola ska finnas med rimlig närhet i alla kommundelar.
- myndigheter ska anpassa sin organisation så att samverkan sker utifrån barnets bästa för att hjälp och stöd ska komma till familjerna i tid.
- personal inom barnomsorg och förskola ska ges fortbildning för att tidigare upptäcka tecken hos barn som far illa och för att ha kunskap om hur man tillämpar anmälningsplikten.
- familjecentraler ska finnas i alla kommuner/kommundelar.
- förskolan ska vara ett erbjudande men inte obligatorisk.
- förskolan ska förmedla en värdegrund baserad på kristen etik och västerländsk humanism.

Grundskola

"Skolan har två huvuduppgifter: dels att stimulera elevernas intellektuella och praktiska kunskapsutveckling och kritiska tänkande och dels att, tillsammans med föräldrarna, fostra eleverna till ansvarsfulla samhällsmedborgare. Under förutsättning att skolorna har denna utgångspunkt, följer läroplanen och lever upp till kvalitetskrav, ska de ges ett stort mått av frihet att själva utforma undervisningen."

Kristdemokraternas vision är en skola där ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter; en skola där varje barn och elev får utvecklas efter sin fulla potential, till vidare studier, ett

meningsfullt yrkesliv och delaktighet i samhällsgemenskapen. En skola där varje barn finner trygghet, kamratskap och får utlopp för sin kunskapsörst, där varje barn får känna lycka när bokstävernas betydelse faller på plats, där matematiken blir en spännande lek och där sinnena vidgas och världen öppnas upp allteftersom barnet blir äldre.

I den skolan får läraren tid att vara lärare, tid att se varje barn, och möjlighet att utvecklas i sin roll som lärare tillsammans med lärarkollegor och skolledning och i samspel med övriga professioner i teamet kring eleven. I vår vision för skolan står kunskap och bildning i fokus. Kunskaper som sedan bildar grund för djupare analyser och reflektioner. Bildning som ger förståelse för samhället vi lever i och historien vi kommer ur.

Läroplanen stipulerar att skolans värdegrund ska förmedlas i "överensstämmelse med den etik som förvaltats av kristen tradition och västerländsk humanism" och ska prägla kommunens skolor oavsett om de är kommunala eller fristående.

Barnkonventionen är numera lag och detta ger en bra grund att driva barnets rättigheter. Ett exempel är att Barnkonventionen ger barn rätt till en religiös identitet och mot den bakgrunden är det en självklarhet att skolavslutning ska kunna ske i en kyrka.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- möjligheten att välja skola ska fortsatt vara en rättighet. En mångfald av skolor, såväl avseende utförare som profil ska finnas.
- aktivt och obligatoriskt skolval ska tillämpas från fyra år före skolstart oavsett om man söker till en fristående eller en kommunal skola.
- det på kommunens hemsida ska finnas öppna jämförelser mellan alla skolor i kommunen.
- kommunalt och enskilt drivna skolor ska ges likvärdiga förutsättningar såväl ekonomiskt som verksamhetsmässigt.
- lärarnas arbetstid ska ha fokus på mer undervisningstid – det administrativa arbetet ska minska.
- det ska finnas resurser för läromedel och digitala verktyg som stöttar alla elevers lärande.
- skolorna ska ha kompetens att tidigt kunna upptäcka barn i behov av särskilt stöd och ekonomiska medel för att sätta in de stödresurser som krävs i det enskilda fallet.
- lärare och skolpersonal ska ges fortbildning för ökad kunskap kring psykisk ohälsa och självmord.
- myndigheter ska anpassa sin organisation så att samverkan sker utifrån barnets bästa för att hjälp och stöd ska komma till familjerna i tid.
- en elevhälsogaranti ska finnas som innebär att varje elev ska kunna komma i kontakt med elevhälsan varje skoldag.
- särskilt begåvade elever ska uppmärksammas och ges det stöd de behöver för att kunna utvecklas ytterligare, till exempel genom profilklasser.
- lovskola ska erbjudas för barn som har svårt att klara kunskapskraven.
- personalen inom skolan ska ges fortbildning för att tidigare upptäcka tecken hos barn

som far illa och för att ha kunskap om hur man tillämpar anmälningsplikten.

- nolltolerans ska gälla mot såväl mobbing som annan kränkande behandling.
- endast evidenssäkrade antimobbningsprogram ska användas.
- prao är en viktig erfarenhet för eleverna för att få en inblick i arbetslivet. Skolan ska i samverkan med arbetsplatser erbjuda meningsfulla praoplatser. Ökad samverkan med näringslivet är önskvärt.
- skolan ska upprätta ett "ansvarskontrakt" mellan elev, föräldrar och personal med syfte att stödja eleven att nå sina uppsatta mål.
- varje grundskola ska aktivt, och utan dröjsmål, uppmärksamma elever som har hög frånvaro och vidta de åtgärder som krävs för att få tillbaka elever som har omfattande problematisk frånvaro.
- grundsärskola ska finnas i alla kommuner och ska ge eleverna, utifrån deras förutsättningar, samma möjlighet till träning, utbildning och lärande som övriga elever.
- skolan ska söka samarbete med civilsamhället för att få fler vuxna i skolan, exempelvis som rastfaddrar.
- organiserad fysisk aktivitet ska förekomma varje dag i skolan genom dels planerade lektioner/aktiviteter, dels skolgårdar som uppmuntrar till rörelse.
- barn med NPF-problematik ska ha rätt till en lämplig lärmiljö samt en fysisk skolmiljö och pedagogik som gör det möjligt att klara skolgången. Särskilda resursklasser eller undervisningsgrupper ska finnas tillgängliga för dessa barn.
- den som medvetet förstör skolmiljön, exempelvis genom klotter, ska medverka till att återställa skadan.
- vid vägledningssamtal hos studie- och yrkesvägledare ska förutsättningarna för framtida jobb vara ett centralt perspektiv.
- varje skola ska ta fram rutiner och handlingsplaner för agerande vid PDV (pågående dödligt våld) samt utbilda elever och personal i dessa.
- samarbete mellan skolor och polis bör utvecklas, gärna med en specifik polis som eleverna känner igen, knuten till varje skola.
- i enlighet med Barnkonventionen ska det vara en självklarhet att skolavslutning ska kunna ske i en kyrka.

Gymnasieskola

"Skolan har två huvuduppgifter: dels att stimulera elevernas intellektuella och praktiska kunskapsutveckling och kritiska tänkande och dels att, tillsammans med föräldrarna, fostra eleverna till ansvarsfulla samhällsmedborgare."

Kristdemokraterna vill betona vikten av en skola som har höga förväntningar på både elever och personal. En skola som möter varje elevs utmaningar med tro på elevens potential att lyckas efter sin bästa förmåga. En sådan skola sätter mål som både elev och föräldrar kan

förstå. Eleven ska på förhand veta vad som krävs av honom eller henne för att nå ett visst betyg. Faktakunskap ska komma först och analys och diskussion därefter. Ett sådant upplägg bli mer naturligt för eleven.

Mycket tyder på att senare decenniers resultatförsämringar i den svenska skolan kan förklaras av att den lärarledda undervisningen har minskat. Många studier har konstaterat att undervisning ledd av skickliga lärare är det bästa sättet för elever att nå målen för undervisningen.

Ett större fokus bör läggas på att gymnasiestudierna kopplas till arbetsmarknadens behov av utbildad arbetskraft. Det finns många exempel på att Sverige idag är underförsörjt på kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- möjligheten att välja skola ska fortsatt vara en rättighet. En mångfald av skolor, såväl avseende utförare som profil, ska finnas.
- ett nära samarbete ska finnas mellan skolan och det lokala näringslivet, exempelvis vad gäller lärlingsutbildningar och praktikplatser.
- elever i gymnasieskolan ska ges möjlighet att läsa högskolekurser.
- det ska finnas resurser för läromedel och digitala verktyg som stöttar alla elevers lärande.
- en elevhälsogaranti ska finnas som innebär att varje elev ska kunna komma i kontakt med elevhälsan varje skoldag.
- alla elever ska ges möjlighet att återkommande träffa utbildad studie- och yrkesvägledare för att kunna göra välgrundade studie- och yrkesval.
- varje elev ska mötas utifrån sina förutsättningar för att få möjlighet att förverkliga hundra procent av sin potential.
- vid vägledningssamtal hos studie- och yrkesvägledare ska förutsättningarna för framtida jobb vara ett centralt perspektiv.
- varje gymnasieskola ska aktivt, och utan dröjsmål, uppmärksamma elever som har hög frånvaro och vidta de åtgärder som krävs för att få tillbaka elever som har omfattande problematisk frånvaro.
- gymnasiesärskolan ska verka för att de elever som har intresse och möjlighet ska erbjudas praktik eller lärlingsplatser.
- fler gymnasieelever ska ges möjlighet att läsa kursen entreprenörskap. Därutöver är det viktigt att stimulera till företagande på gymnasienivå till exempel genom UF (Ung Företagsamhet).
- den som medvetet förstör skolmiljön, exempelvis genom klotter, ska medverka till att återställa skadan.
- kommunen ska verka för att alla ungdomar mellan 15–18 år erbjuds ett feriejobb.

Äldreomsorg

"Alla medborgare ska kunna åldras med värdighet. Det innebär att service, vård och omsorg ska vara tillgänglig och ges utifrån en helhetssyn på den enskilde med hänsyn till själsliga, andliga och materiella behov. Denna samhälleliga skyldighet innebär att äldreomsorgen måste vara väl utbyggd med hemtjänst och hemsjukvård, olika former av dagverksamhet samt ett varierat utbud av boendeformer."

Människovärdet beror inte på ålder eller den äldres egen förmåga. Äldreomsorgen ska präglas av trygghet, värdighet och delaktighet. Vår utgångspunkt är att varje person bäst känner sina egna behov och att möjligheten till inflytande och valfrihet därför ska vara stort. Om man flyttar till ett boende för äldre, exempelvis särskilt boende eller trygghetsboende, ska man få behålla sina vanor. Närhet och gemenskap är grundläggande mänskliga behov, något som det offentliga inte fullt ut kan tillfredsställa. Av denna anledning måste äldreomsorgen måna om goda relationer med anhöriga och ett gott samarbete med exempelvis anhöriga, föreningar, kyrkor och andra ideella krafter.

Tyvärr är ensamhet och passivitet bland äldre ett problem. Det finns också personer som inte får den omsorg de behöver och som ett resultat av detta drabbas av exempelvis undernäring men också oro och ångest.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- kommunens vård och omsorg ska vara personcentrerad, där insatserna ska vara samordnade och utgå från den enskildes behov, situation, förmågor och preferenser.
- varje person som fyllt 85 år ska utan biståndsbedömning garanteras plats i anpassat boende, som exempelvis trygghetsboende. Plats på särskilt boende ska fortsatt vara kopplat till ett biståndsbeslut.
- den enskilde ska kunna välja äldreboende och ställa sig i kö då plats inte kan erbjudas.
- vårdserviceteam ska utvecklas för att avlasta undersköterskor med icke-medicinska uppgifter.
- de olika verksamheterna ska så långt som möjligt anpassas för att möta varje persons behov vad gäller intressen, språk, livsåskådning och vårdbehov exempelvis genom profileringar och anpassade boenden.
- all personal inom omsorgen som jobbar vårdnära måste kunna kommunicera på god svenska.
- personal inom hemtjänsten ska erbjudas regelbunden reflektionstid under arbetstid.
- kommunen ska ha en plan för kompetensutveckling och kompetensförsörjning.
- den enskilde ska själv kunna välja utförare av hemtjänst. Kommunen ska informera den enskilde om möjligheten att göra egna val av hushållsnära tjänster med hjälp av RUT- och ROT-avdrag
- det behöver byggas fler platser i anpassade boenden såsom seniorboenden, trygghetsboenden och särskilda boenden.
- hög kvalitet, stor valfrihet och näringsriktig kost ska garanteras inom äldreomsorgen.

- kommunen ska ha ett välutvecklat anhörigstöd. Det ska finnas tydlig information kring vilket stöd anhöriga har rätt till.
- kommunens värdighetsgarantier ska vara tydliga och konkreta samt innehålla tydliga redovisningar av vad kommunen förbinder sig till om inte värdighetsgarantin uppfylls.
- brukarundersökningar och kvalitetsuppföljningar ska utföras regelbundet och redovisas öppet och lättförståeligt på exempelvis kommunens hemsida, som stöd för den äldre eller dennes anhöriga att välja utförare.
- i samverkan med regionen ska det utvecklas arbetsformer för att på bästa sätt kunna möta och ge vård och omvårdnad för multisjuka och de mest sjuka äldre.
- det ska finnas kuratorer tillgängligt i äldreomsorgen för samtalsstöd till boende och anhöriga.
- palliativ och geriatrisk kompetens ska finnas på alla vårdboenden.
- den palliativa vården ska i samverkan med regionen utvecklas för att garantera alla en värdig vård i livets slutskede.
- kommunen ska erbjuda träffpunkter för äldre i samverkan med civilsamhället, med en variation av aktiviteter.
- äldresamtal ska erbjudas alla som fyllt 80 år som inte har hemtjänst eller bor i särskilt boende.
- alla som fyllt 80 år (eller annan lokalt uppsatt åldersgräns) ska erbjudas hembesök för att få information om det offentliga stödet samt ges möjlighet att framföra önskemål.
- i samarbete med regionen ska team med läkare och sjuksköterskor inrättas för att förstärka hemsjukvården och förhindra antalet onödiga inläggningar på sjukhus.
- pulskontroll ska erbjudas seniorer som besöker vårdcentraler.
- mobila enheter ska finnas i samverkan med regionen för att ge vård i hemmet i de fall detta är en bättre lösning än inläggning på sjukhus.
- kommunen ska ha en medicinskt ansvarig rehabiliterare (MAR) för att för att snabbt kunna påbörja rehabilitering efter sjukdom eller skada.
- det ska finnas en medicinskt ansvarig läkare (MAL) eller likvärdig medicinsk kompetens.
- kommunen ska ha rätt att anställa läkare. *(beslutas på riksnivå.)*
- användandet av välfärdsteknologi bör utvecklas i syfte att öka trygghet, aktivitet, delaktighet, integritet och självbestämmande.
- kommunen ska intensifiera arbetet med digitalisering inom äldreomsorgen.
- det ska finnas wifi på alla äldreboenden.
- förenklad biståndsbedömning ska gälla för personer som fyllt 80 år och som önskar enklare serviceinsatser eller hushållsnära tjänster som städning, inköp med mera.
- alla som fyllt 65 år ska erbjudas trygghetslarm utan biståndsbedömning om man anser sig vara i behov av detta.

- antalet hemtjänstpersonal per hemtjänstmottagare ska inte vara fler än att den enskilde kan lära känna alla.
- den medicinska kompetensen ska stärkas inom äldreomsorgen genom fler sjuksköterskor och ökad läkarmedverkan.
- vaccination mot pneumokocker ska erbjudas alla äldre som fyllt 65 år.
- kommunen ska, tillsammans med entreprenörer och investerare, utveckla välfärden exempelvis genom innovationsupphandlingar och fler alternativ inom omsorgen.
- ideellt driven och idéburen vård och omsorg ska ges goda förutsättningar att växa fram och driva verksamhet.
- förbättra arbetsvillkoren så att oönskad deltid tas bort och delade turer minskar.

Ett tillgängligt samhälle för alla

”Myten om den perfekta människan som ideal och norm riskerar att bli ett hot mot viktiga värden som delaktighet och solidaritet. Politiken måste förankras i en människosyn som både tillmäter människan ett absolut och okränkbart värde och erkänner att alla människor är olika med olika begåvning, intressen och förutsättningar.”

Detta är en utgångspunkt för vår politik när det gäller personer med olika typer av funktionsvariation men även personer som på olika sätt hamnat i ett utanförskap eller en social utsatthet. Gemensamt för oss människor är att vi är sociala varelser med behov av små, naturliga gemenskaper. Därför bör i normalfallet familjen och andra anhöriga ges en central plats i det stöd som ges. Den egna familjen är alltid nödvändig, men ofta inte tillräcklig, för att klara av alla utmaningar. Insatserna ska stödja när det brister och stimulera de positiva krafter som finns hos varje person - det personliga ansvaret ska alltid vara en utgångspunkt.

Risken för diskriminering och negativ särbehandling är något som måste beaktas. Idag finns det tyvärr många som lever i olika typer av utsatthet. Särskilt sårbara är barn i otrygga hem. Många barn lever i förhållanden där båda eller någon förälder har ett riskbruk eller missbruk av alkohol. Alltför många ungdomar har även själva destruktiva dryckes- och drogvanor.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- kommunen/regionen ska vara ett föredöme i att anställa fler personer som av olika skäl står långt ifrån arbetsmarknaden.
- kommunens tjänster inom LSS, daglig verksamhet och assistans ska prövas enligt Lagen om valfrihetssystem (LOV) eller Lagen om offentlig upphandling (LOU).
- kommunen ska i sin bostadsförsörjningsplan ha en tydlig ambition att säkerställa försörjningen av bostäder för personer med funktionsvariation.
- när personer inom LSS erbjuds boende ska stor vikt läggas vid personliga önskemål.
- utifrån förmåga och förutsättningar ska praktik, lärlingsplats eller ordinarie arbete kunna prövas som alternativ till daglig verksamhet.
- hela reskedjan inom kollektivtrafiken ska tillgänglighetsanpassas.

Sociala insatser

"Medmännisklighet och kärlek är grundläggande värden som inspirerar till solidaritet. Solidaritetsprincipen motiverar oss att ta gemensamt ansvar för alla människor, i synnerhet de utsatta. Den sociala omsorgen ska utgå från människans behov av små, naturliga gemenskaper, främst familjen. Socialpolitiken ska stödja när det brister och stimulera de positiva krafterna i dessa gemenskaper."

Kristdemokraterna vill att alla människor ska kunna växa upp och leva utan risk att skadas på grund av eget eller andras bruk av alkohol, narkotika, doping och tobak eller spel om pengar (ANDTS). För Kristdemokraterna är det därför viktigt att stå upp för en solidarisk och restriktiv drogpolicy. Detta ska kombineras med en god missbruks- och beroendevård.

Många personer som lever med missbruksproblematik eller beroendesjukdom känner stor skuld och skam. För att inte stigmatisera någon är det därför viktigt att konstatera att beroende är en sjukdom – inte resultatet av ett bristande karaktärsdrag.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- kommunen ska bedriva ett aktivt arbete för att motverka missbruk och beroendeproblematik vad gäller ANDTS (alkohol, narkotika, doping, tobak och spel). Särskilt fokus ska läggas på barn och unga.
- myndigheter ska samverka utifrån barnets bästa och inte utifrån myndigheternas organisation så att barn och deras föräldrar som är i behov av hjälp ska få stöd i tid.
- kommunen ska utveckla arbetet med att upptäcka och förebygga våld i nära relationer liksom hedersrelaterat våld och förtryck.
- det ska finnas tillgång till jourer som stöttar kvinnor och män som utsätts för våld i nära relationer.
- en strategi ska tas fram för att minska antalet barn som lever i ekonomiskt svaga hushåll.
- det sociala arbetet ska ha fokus på att förebygga och hjälpa personer att inte hamna i ett beroende av försörjningsstöd.
- samverkan med försäkringskassa och arbetsförmedling ska utvecklas för att minska antalet personer med ekonomiskt försörjningsstöd.
- "bostad först"-modellen ska införas i kommunens arbete mot hemlöshet. Likaså ska en "Tak över huvudet-garanti" införas.
- kommunen ska ha ett aktivt arbete i samverkan med bostadsföretagen för att kunna förebygga vräkning, särskilt där barn finns med i bilden.
- allmännyttan ska tillhandahålla ett tillräckligt antal bostadssociala kontrakt.

Trygghet och säkerhet

"Det viktigaste sättet att bekämpa brottslighet är genom förebyggande insatser och det är framför allt vuxnas ansvar gentemot barn och ungdomar. Familjens roll att fostra och leda de unga är av största vikt. Samhället måste vidare ge tydliga signaler om vad som är rätt och vad som är fel. En snabb reaktion på begångna brott och en ökad upptäcktsrisk för förövarna är viktigt."

För att en kommun ska vara attraktiv krävs det att medborgarna upplever den som trygg. Att bygga ett samhälle där människor känner sig trygga handlar om att ta till sig en mängd olika perspektiv. Alltifrån att skapa naturliga mötesplatser och hur vi arbetar med ljussättning till att bekämpa organiserad brottslighet och allt däremellan. I grunden handlar det om ett samhälle där medborgarna känner tillit - tillit till varandra och tillit till samhällets institutioner. Här fyller det civila samhället en betydelsefull roll. I föreningsengagemang fostras vi till ansvarstagande, tillit och civilturage.

Grovt kriminella gäng har blivit ett fenomen i Sverige. Skadegörelse, hot och våld ger upphov till otrygghet och vantrivsel i de bostadsområden där gängen är aktiva. Gängkulturen har visat sig utvecklas främst i utanförskapsområden där familjerna känner svag samhörighet med samhället.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- aktivt uppföljningsarbete ska göras inom socialtjänsten för att uppmärksamma personer som återkommande förekommer i ärenden inom barn- och ungdomsenheten.
- bättre information, samordnat stöd och avlastning ska ges till familjehemmen *(beslutas på riksnivå)*.
- stödcentrum för unga brottsoffer ska tillskapas.
- kontaktmannaskap för unga som begått kriminella handlingar ska finnas.
- avhopparjourer ska utvecklas, dit personer som vill lämna sitt kriminella liv kan vända sig.
- kommunen ska erbjuda professionellt brottsofferstöd skilt från socialtjänsten.
- bekymringssamtal, orosmöten och liknande bör erbjudas till personer som ingår i kriminella strukturer.
- trygghetsperspektivet ska vara en integrerad del i stadsbyggnadsarbetet.
- klotter ska omedelbart avlägsnas för att minska upplevelsen av otrygghet.
- kommunens ordningsföreskrifter ska ses över för att reglera trygghet och trivsel i offentlig miljö. Vi ska ha nolltolerans mot nedskräpning och klotter.
- kommunen ska kunna delfinansiera poliser för att öka polisnärvaron *(beslut krävs på nationell nivå för att möjliggöra detta)*.
- som komplement till fler poliser kan kommunen anställa ordningsvakter med uppgift att öka tryggheten i det offentliga rummet.
- arbetet med sociala insatsgrupper ska utvecklas och byggas ut.

- samarbetet skola-polis bör utvecklas, till exempel genom att anställa pensionerade poliser som säkerhetssamordnare i skolan.
- samverkan mellan kommunen och polisen för att komma överens om medborgarlöften ska ske som en del i det brottsförebyggande och trygghetsskapande arbetet.
- kommunen ska arbeta med konceptet platssamverkan där man tillsammans med fastighetsägarna finansierar och genomför insatser för att öka tryggheten i den fysiska miljön.
- familjecentraler är en viktig förebyggande och trygghetsskapande mötesplats som ska finnas i alla kommuner.
- som en del av en särskild handlingsplan ska personalen inom förskola, skola och socialtjänst fortbildas för att kunna upptäcka tecken på radikaliserings- och våldsbejakande extremism.
- föreningsstödet i kommunen ska vara utformat så att inte antidemokratiska föreningar ges bidrag.
- föräldrastödsprogram ska utvecklas och erbjudas till blivande föräldrar och föräldrar minst två gånger under barnets uppväxttid. Detta ska även erbjudas sommartid.
- arbeta för fler trygghetskameror för att dels förebygga kriminalitet, dels för att lättare säkra bevis när något hänt.
- öka kraften i det brottsförebyggande arbetet genom att samverka med civilsamhället.
- flexibla nattstopp för tryggare busstrafik bör införas.

Integration och samhällsgemenskap

”Det svenska kulturarvet, byggt på kristen etik och humanism och därmed en del av den västerländska kulturen, har bidragit till skapandet av vårt lands lagstiftning och rättstradition. Denna etiska grund utgör ett sammanhållande kitt för ett mångkulturellt samhälle, som innebär att många kulturer, religioner, livsstilar, språk och erfarenheter lever sida vid sida och berikar varandra.”

En vital samhällsgemenskap innebär att medborgarna känner delaktighet och tar ansvar för sig själv och för hela samhället. Delaktighet, tillit och ansvarstagande är avgörande för en god samhällsgemenskap. Men frågan om samhällsgemenskap kan inte reduceras till ett politiskt sakområde, utan förutsätter ett helhetsperspektiv. Hur en kommun planläggs är lika viktigt som de värden som förmedlas genom undervisningen.

Segregation är ett hot mot samhällsgemenskapen. Det betyder att en misslyckad integration är ett misslyckande för hela samhället. Denna insikt gäller alla, både för de som har en svensk bakgrund så som för de som invandrat till Sverige. Denna värdegrund skapar förutsättningar för att nyanlända blir en del av sitt nya land. Samhällsgemenskapen minskar risken för att parallellsamhällen uppstår.

De två viktigaste faktorerna för en god integration är egen försörjning och egen bostad. Genom heldagsaktiviteter redan under asyltiden minskar utanförskapet och integrationen

underlättas. Kommunen måste på samma sätt från dag ett arbeta för att nyanlända ska hitta ett långsiktigt hållbart boende.

Kommuner brottas med växande utanförskap, integrationssvårigheter och alltmer utmanande tryck på välfärden. Samtidigt finns det externa aktörer som vill vara med och bidra med kapital till sociala investeringar och effektiva lösningar på samhällsproblemen. En modell med så kallade "sociala utfallskontrakt", som prövats framgångsrikt i främst Storbritannien och USA, innebär att en extern finansiär investerar i ett offentligt socialt projekt för att uppnå definierade mål som motsvarar såväl mänskliga som ekonomiska vinster för den offentliga parten.

När försörjningsstödet (tidigare socialbidrag) infördes var tanken att det skulle ges till personer med olika sociala problem. Målgruppen har dock förändrats kraftig och många som idag får försörjningsstöd är utrikesfödda som står utanför arbetsmarknaden och saknar annan inkomst. Försörjningsstödet har delvis blivit en kommunal a-kassa. Kristdemokraterna har därför föreslagit att i stället för att erhålla försörjningsstöd bör gruppen arbetslösa flyttas till en statlig dagpenning som ges till de som uppfyller kriterierna för att vara inskriven hos Arbetsförmedlingen.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- ett lokalt integrationsteam ska finnas med fokus på att kartlägga fysiska och psykiska behov hos nyanlända, samt ge viktig samhällsinformation.
- istället för försörjningsstöd bör gruppen för arbetslösa flyttas till en statlig dagpenning som ges till dem som uppfyller kriterierna för att vara inskriven hos Arbetsförmedlingen (*beslutas på riksnivå*).
- kommunen ska ställa tydliga krav på Arbetsförmedlingen att, i enlighet med sitt uppdrag, bedriva en fungerande arbetsmarknadspolitisk verksamhet med lokal fysisk närvaro i kommunen.
- den utbildning (SFI och samhällsorientering) som nyanlända erbjuds ska tidigareläggas så att den påbörjas redan under asyltiden och inte först när den asylsökande fått uppehållstillstånd (*beslutas på riksnivå*).
- krav införs på att asylsökande erhåller och ska delta i 15 timmars språkutbildning och nio timmars samhällsorientering per vecka. Begrepp som religionsfrihet, jämställdhet och likabehandling ska vara en viktig del av undervisningen (*beslutas på riksnivå*).
- utöver utbildningstiden ska det på den asylsökande ställas ett arbetskrav om 16 timmar per vecka vid det egna asylboendet. Detta innebär att den asylsökande förväntas bidra med till exempel lokalvård, matservering, trädgårdsarbete och vaktmästartjänster (*beslutas på riksnivå*).
- svenskundervisningen genomförs med stöd av individuella prestationsplaner.
- SFI ska erbjudas även under föräldraledighet, exempelvis genom "SFI med baby".
- kommunen ska ha väl utarbetade planer för hur ensamkommande flyktingbarn snabbt ska kunna komma in i skolan, lära sig språket och få grundläggande kunskaper om det svenska samhället.
- kommunen ska uppmuntra och stödja föreningar som arbetar aktivt med att få med nyanlända i sina verksamheter.

- ett civilsamverkansråd för integration inrättas för att öka samarbetet och förståelsen för varandra samt för att stärka civilsamhällets positiva kraft när det gäller integration.
- lovskola ska erbjudas alla elever som inte når målen i svenska som andraspråk.
- personalen inom förskola, skola och socialtjänst ska fortbildas för att kunna upptäcka och bemöta hedersproblematik.
- informationskampanjer om varje medborgares fri- och rättigheter ska genomföras där det bland annat uppmanas att polisanmäla trakasserier från så kallade "sedlighetspoliserna".
- arbeta för att praktikplatser för nyanlända ska tillhandahållas i samverkan mellan arbetsförmedling, kommun och näringsliv.
- försörjningsstöd ska kombineras med aktivitetskrav.
- kommunen och regionen ska vara en förebild när det gäller att anställa personer som står långt ifrån arbetsmarknaden.
- det lokala näringslivet ska uppmuntras att delta i mentorskapsprogram för nysvenskar som vill starta eget.
- nyanlända ska erbjudas starta eget-utbildning på hemspråket.
- bostadsfrågan är central för att kunna skapa en fungerande integration och måste ges hög prioritet.
- social hållbarhet ska uppnås genom att kommunen följer sammansättningen i bostadsområden där allmännyttan är en stor aktör, med målet att andelen i egen försörjning ska vara minst XX (välj lokalt anpassad nivå) procent.
- sociala utfallskontrakt ska tillämpas för att exempelvis minska risken att barn och ungdomar ska hamna hos socialtjänsten eller i fängelse.

Kultur och fritid

"Ett vitalt civilsamhälle är av stor betydelse eftersom engagemang i föreningar, frivilligorganisationer och samfund innebär demokratisk fostran och normöverföring. Det främjar också det personliga ansvarstagandet. Dessutom är det civila samhället en mötesplats där sociala kontakter skapas och utvecklas både inom och mellan generationer."

Invånarna i XX kommun ska inte bara vilja bo här, de ska också vilja leva här. Detta förutsätter att människans andliga, själsliga och fysiska behov ges utrymme. Det är inte kommunens sak att fastställa hur dessa behov ska uttryckas och mättas, men det är en politisk uppgift att skapa förutsättningarna. Oftast kan detta ske genom förenings- och församlingslivet, det som vi kallar för civilsamhället. Här uppstår mellanmännsliga relationer som ger oss grundförutsättningar för demokrati och medmännslighet.

Kultur är också en betydelsefull faktor för tillväxt och utveckling. Ett rikt kulturliv och levande kulturmiljö skapar attraktivitet och stärker en kommuns destinationskraft.

Ett samhälle kan inte förneka de andliga, själsliga och fysiska behoven eftersom det därmed skulle förneka sina medborgare. Genom ett rikt förenings- och församlingsliv motverkas

ensamheten i alla åldrar och samhällsgemenskapen främjas.

Barn som läser och deltar i kulturella verksamheter genom livet är mer benägna att engagera sig för samhället och i lägre grad hamna i utanförskap. Barns rätt till kultur är dessutom lagstadgad enligt Barnkonventionen. Kulturupplevelser är viktiga för individens välfärd och välbefinnande genom sin hälsofrämjande och rehabiliterande kraft. Tillgång till kultur bidrar till att skapa en meningsfull fritid och livskvalité.

Religionen spelar en viktig roll för många, inte minst många nya svenskar. Här har trossamfunden en viktig roll att spela genom att i sin verksamhet bidra till större förståelse, kunskap och respekt för olika trosuppfattningar i vårt land. I många kristna församlingar bedrivs språkkaféer där nyanlända får lära sig det svenska språket.

En viktig nyckel för att skapa en bättre fungerande integration är att främja deltagande i föreningslivet. Det viktiga är att på olika sätt uppmuntra ett föreningsdeltagande. Vid sidan av "fika" är föreningsliv en del av den svenska kulturen som nya svenskar måste bjudas in till.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- kultur- och fritidspolitiken ska kännetecknas av mångfald och tillgänglighet för alla.
- civilsamhället, exempelvis idrottsföreningar, studieförbund, scouterna, kyrkor, samfund och andra organisationer, ska ha en betydande roll i att bedriva kultur- och fritidsverksamhet.
- det ska vara mer av grundstöd och mindre av detaljstyrning vid bidragsgivning.
- organisationer som inte står upp för demokrati och mänskliga rättigheter ska inte kunna erhålla kommunalt stöd.
- kommunen ska sammanställa information och aktivt informera om de möjligheter till kultur, fritidsaktiviteter och friluftsliv som finns.
- personer med funktionsnedsättning ska ha en självklar tillgång till kultur- och fritidsutbud. Därutöver ska det finnas ett riktat utbud till dessa personer.
- musikskolan/kulturskolan ska vara en prioriterad del i kommunens barn- och ungdomsverksamhet med ambitionen att fler barn och unga ska nås av verksamheten.
- "meröppet" är ett koncept som biblioteken bör pröva.
- kommunala anläggningar såsom idrottshallar och skolor ska vara tillgängliga för föreningslivet. Avgifterna bör differentieras med fokus på unga respektive seniorer.
- föreningar ska även erbjudas att själva driva anläggningar där så är möjligt.
- platser som uppmuntrar till spontanidrott i kommunen är viktiga och ska säkerställas i all fysisk planering.
- kommunen ska införa ett fritidskort till alla barn mellan årskurs 2 och 9, laddat med ett ekonomiskt stöd för deltagaravgifter i föreningslivet respektive kulturskolan.
- kultur ska erbjudas på äldreboenden i samverkan med kulturinstitutioner och civilsamhälle.
- kultur är en friskfaktor och ska vara ett naturligt inslag på regionens sjukhus.

- kommunen och regionen ska i samverkan slå vakt om att bevara och tillgängliggöra det lokala och regionala kulturarvet.

Så bygger vi en attraktiv kommun

”Ett samhällsbyggande utifrån en kristdemokratisk värdegrund innebär att planera för trygga och vackra miljöer där invånarna själva tar aktiv del i beslutsprocessen och känner sig delaktiga i skapandet av sina närmiljöer.”

Hur städer och samhällen planeras spelar stor roll för hur de utvecklas och upplevs. När den goda staden/samhället planeras bör vi sträva efter långsiktig kvalitet och hållbarhet - ekonomiskt, socialt och ekologiskt. Särskild hänsyn bör tas till arkitektoniska och kulturella värden. Bostäder ska planeras för olika människors behov. Hyresrätter, bostadsrätter och äganderätter samt kommersiella lokaler och offentlig service ska blandas för en levande miljö. Det är viktigt att ha en planering för hela kommunen, inte bara tätorterna.

Idag har vi dessvärre en bostadssegregation som motverkar socialt hållbara städer. Vi har också en stor bostadsbrist som gör att det är svårt att komma in på bostadsmarknaden. Vi ser även att många yngre lämnar landsbygden och att en stor del av servicen där försvinner. I vissa kommuner har man växtvärk och i andra är det en befolkningspyramid som har vänts upp och ned. Olika kommuner har olika utmaningar.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- kommunen ska eftersträva en blandning av olika upplåtelseformer och storlekar på bostäder där även småhusbebyggelse skall ha en naturlig plats.
- i planarbetet ska åtgärder för att göra kollektivtrafikresandet mer attraktivt prioriteras, exempelvis genom att korta restider och öka tillgängligheten.
- bilen är mycket viktig för familjernas livspussel och det måste vara lätt att köra på välfungerande och säkra vägar respektive att parkera till rimliga priser vid bostad och serviceplatser.
- kommunen ska planera för mer småhusbebyggelse, både i kommunens centrum och i byar/samhällen runt om.
- kommunen ska ta anta en arkitekturpolicy där traditionella arkitektoniska och estetiska värden belyses men även hur vi planerar staden ur ett trygghetsperspektiv.
- vid planering ska särskild hänsyn tas till kulturbyggnader och kulturellt intressanta bebyggelsemiljöer som ska värnas och bevaras för framtida generationer.
- stadsdelar ska planeras för både bostäder, arbetsplatser och kommersiella aktiviteter.
- i stadsmiljö ska bottenvåningar så långt som möjligt planeras för annat än bostäder såsom arbetsplatser och kommersiella verksamheter.
- förskolor, skolor, äldreboenden och LSS-bostäder ska finnas med tidigt i planarbetet.
- lekplatser ska finnas i alla kommundelar.
- barnens perspektiv på fysisk planering ska fångas in genom särskilda barnsamråd.
- kollektivtrafikhuvudmannen ska arbeta för att all trafik ska vara tillgänglig i alla kommundelar och vara anpassad för den som reser med barnvagn eller rullator.

- planera för infartsparkeringar vid kollektivtrafiknoder.
- goda förutsättningar för säker gång- och cykeltrafik samt kollektivtrafik ska prioriteras när kommunen utvecklas.
- i planarbetet ska det finnas skrivningar om hur tryggheten påverkas, så kallade "Trygghetsbeskrivningar".
- nya detaljplaner ska belysas ur ett gemenskaps- och trygghetsperspektiv.
- grönytor ska planeras utifrån kvalitetsmått och inte bara kvantitetsmått.
- vid bostadsplanering ska möjligheterna att få bostad för personer som har svårt att ta sig in på bostadsmarknaden beaktas.
- kommunen ska prioritera tillgänglighetsfrågor vid planering för nyproduktion.
- det ska räcka med att det finns godkänt avlopp, inte nödvändigtvis kommunalt avlopp, på landsbygden.
- kommunen ska verka för fler bostadsrätter och ägarlägenheter.
- miljonprogramsområden behöver få en genomgripande omvandling, eller till och med rivas, för att skapa en attraktiv miljö. Uppmuntra till att ombilda befintligt hyresbestånd till bostadsrätter eller ägarlägenheter alternativt skapa möjligheter för hyrköp/andelsköp.
- social hållbarhet ska uppnås genom att kommunen följer sammansättningen i bostadsområden där allmännyttan är en stor aktör, med målet att andelen i egen försörjning ska vara minst XX (välj lokalt anpassad nivå) procent.

Hela Sverige ska fungera – landsbygdsutveckling

Alla människor ska oavsett bostadsort kunna få del av samhällets grundläggande sociala rättigheter och ges rimliga förutsättningar att försörja sig och utveckla sin bygd. Därför krävs en aktiv regionalpolitik.

Klyftan mellan stad och land växer. Skillnaderna i livsstil, värderingsmönster och materiella intressen mellan storstadsbor och landsbygdsbor skaver allt mer. Detta hänger samman med att skillnaderna i livsvillkor mellan stad och land ökar. De politiska besluten uppfattas ofta som om de är fattade utan insikt i landsbygdens förhållanden.

Att människor som lever under olika betingelser har olika synsätt på samhället är inte konstigt. Däremot blir det ett problem om hänsyn inte tas till de olika livsvillkoren vid fördelning av resurser samt vid lagstiftning och lagtolkning. Politikens innehåll innebär ofta att problem vältras över på landsbygden, som exempelvis förväntas dra det tyngsta lasset i klimatomställningen och i flyktingmottagandet.

Nu behövs en ändrad politisk kurs så att även landsbygdens perspektiv får genomslag i rikspolitiken. Landsbygdsbornas konkreta behov av en fungerande vardag måste erkännas fullt ut. Nedanstående punkter är Kristdemokraternas politik för att få "Svenska hjärtlandet" att fungera. De flesta förslagen beslutas på nationell nivå men vi driver frågorna även på lokal och regional nivå.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- en större del av marknadsföringen av Sverige som turistnation till besöksmål ska riktas mot landsbygden.
- det svenska skogsbruket och användningen av skogsråvara ska utvecklas.
- rättigheterna för den småskaliga vattenkraften ska stärkas.
- polisens lokala förankring ska stärkas.
- det ska utredas hur grannsamverkansgrupper i glest befolkade områden kan få vissa befogenheter som de saknar idag.
- primärvården ska stärkas i hela landet. I glesbygd ska öppettider och annan tillgänglighet till primärvården, såsom webbtjänster, prioriteras särskilt utifrån de geografiska villkor som gäller där.
- ett statligt stöd inrättas för att förbättra anställningsvillkoren för sjukvårdspersonal i gles- och landsbygd.
- det ska finnas möjlighet till vistelse på hotell i nära anslutning till förlossningsklinik för de som bor i glesbygd.
- det i landsbygdskommuner inte ska krävas bygglov för villor och mindre näringslokaler i anslutning till befintlig bebyggelse utanför detaljplanelagt område och skyddade områden.
- statliga topplån ska finnas för att underlätta nyproduktion av bostäder på landsbygden.
- att nyanlagd våtmark inte ska kunna ge upphov till strandskydd inom de närmaste 30 åren.
- Trafikverket ska ha ett tydligt uppdrag att påskynda uppgraderingen av BK4-vägnätet.
- anslagen till underhåll av landets vägar och regionala järnvägar ska ökas.
- den statliga, men även den kommunala, finansieringen av enskilda vägar ska öka.
- kommunerna ska ges möjligheten att, i samverkan med Trafikverket, införa avgifter som tas ut av trafikanterna för att finansiera enskilda trafikprojekt.
- kommuner och regioner ska ges möjlighet att upphandla regional flygtrafik.
- stödet för utbyggnad av bredband ska ökas.
- statens ansvar för att delfinansiera nödvändigt underhåll av kommunalt vatten och avloppssystem ska utredas.
- lagen om allmänna vattentjänster ska revideras i syfte att underlätta boende på landsbygden.
- en ny modell för beskattning av vägtrafik, fordon och bränsle ska tas fram, där hänsyn tas till stad och land, trängsel, tid på dygnet samt fordonens miljöpåverkan.
- reseavdraget ska göras om så att det är oberoende av färdstätt och bygger på avstånd.
- ett statligt stöd för att utbilda jägare och jakthundar i vildsvinsjakt ska införas.
- drönare ska få användas vid vildsvinsjakt.
- ett statligt stöd ska införas för att stängsla in grödor och inskaffa fällor som skydd mot vildsvin.
- en statlig snabbutredning bör tillsättas för att ge förslag på hur jakten på överetablerade viltarter kan utökas så som exempel varg och hjort.
- jakt på skarv vid fågelns boplatser ska tillåtas.
- snabb räddningskapacitet med flyg finns i våra skärgårdsområden och fjällområden ska säkerställas.

- stöd till samlingslokaler på landsbygden ska säkerställas.
- stöd till folkbildningens utveckling på landsbygden ska ges.
- det ska tillsättas en utredning om för- och nackdelar med att kommuninvånarna får väsentligt större del av vinster från naturresurser; där Norge kan fungera som inspiration.
- det kommunala vetot vid ansökan om etablerandet av vindkraftsparker ska värnas.
- det lokala inflytandet över strandskyddsbesluten ska stärkas.

Miljö och klimat

”Vi ska agera med en långsiktig helhetssyn med respekt för vår samtida omgivning och kommande generationer. Förvaltarskapet gäller både de egna personliga tillgångarna och de materiella värdena; miljö och naturresurser. Vi ska agera på ett sådant sätt att vi med stolthet kan överlämna frukterna av vårt arbete.”

Förvaltarskapetstanken är bärande del i den kristdemokratiska ideologin. På miljöområdet innebär det att vi inte får förbruka vår jord och dess tillgångar. Den kanske viktigaste miljöfrågan att arbeta med idag är att motverka uppvärmningen av jorden.

Kommunen/regionen har en särskild nyckelroll i arbetet att bygga ett samhälle där skadlig miljöpåverkan minimeras, energin är fossilfri, trafiksystemen hållbara, bostadsmiljöer sunda och där naturresurser tas tillvara i ett kretslopp.

Vid sidan av klimatfrågan är övergödning, utsläpp av gifter och hormonstörande ämnen, inte minst i barns närmiljö, utmaningar som måste hanteras. I många av våra tätorter är bristen på tysta miljöer ett problem att förhålla sig till.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- kommunen/regionen ska arbeta för en ökad andel närproducerade och ekologiska livsmedel i måltidsverksamheten inom förskola, skola och äldreomsorg alt. på sjukhusens vårdavdelningar.
- upphandling av närodlade livsmedel ska främjas genom mindre omfattande upphandlingar för att fler och mindre leverantörer ska kunna medverka.
- upphandlingsinstrumentet ska användas för att främja en miljömässigt bra utveckling.
- vid upphandling bör det ställas krav på att det totala ekologiska fotavtrycket ska redovisas och beaktas.
- konceptet ”ko på rot” kan användas för att främja närproducerad mat till skolor och äldreboenden. (Källa: <https://www.landlantbruk.se/lantbruk/harjedalens-kommun-upphandlar-kor/>)
- kommunen inte ska ha kommunala särkrav som fördyrar inköp utan följa svensk miljölagstiftning.
- kollektivtrafikens bussar ska ha fossilfria drivmedel.
- spårburen trafik ska vidmakthållas och vid behov byggas ut där resenärsunderlaget är tillräckligt stort.

- kommunen/regionen ska verka för att medborgarnas resvanor blir allt mer hållbara.
- andelen kommunalt avfall som materialåtervinns ska öka.
- andelen restavfall och grovavfall ska minska.
- möjlighet till återbruk ska införas på kommunens återvinningscentral.
- möjlighet till behovsanpassad tömning av insamlingskärl för hushåll, flerfamiljsfastigheter och verksamheter ska införas.
- utbyggnad och underhåll av gång- och cykelvägsnätet ska vara prioriterat i kommunens infrastruktursatsningar.
- kommunens förskolor ska vara giftfria.
- hormonstörande ämnen ska fasas ut. Särskilt viktigt är detta i miljöer där barn och unga vistas, exempelvis förskolor och skolor.
- miljözoner för tung trafik ska införas där behov finns.
- det ska användas reningsprocesser med avancerad reningsmetod för att reducera mängden läkemedelsrester och andra svårrenade produkter i avloppsvattnet.
- kommunen ska planera för en hälsofrämjande närmiljö som innebär närhet till grönområden.
- kommunen ska erbjuda goda möjligheter för invånarna att mäta radon och bullernivåer för att säkerställa att gränsvärden inte överskrids.

Jobb och näringsliv

”Ett konkurrenskraftigt och differentierat näringsliv är en förutsättning för det goda samhället och en god välfärd. Detta innebär i sin tur att ett gott klimat måste skapas och vidmakthållas för ett dynamiskt småföretagande, där enskilda människors idéer, kreativitet och entreprenörskap får möjlighet att blomma ut.”

Möjligheterna för politiker att skapa jobb är högst begränsade, däremot kan vi bidra till att det blir lättare att driva företag. En kommun eller region med välmående och framgångsrika företag har lägre arbetslöshet, högre tillväxt och bättre förutsättningar att finansiera välfärden. Den politiska ledningen har ett övergripande ansvar att förbättra attityderna till företagande och skapa en förståelse för företagets situation och behov. Vi är även beroende av ett välfungerande och flexibelt utbildningssystem där människor i olika faser av livet kan utveckla sin kompetens.

Alla ska ha rätt att jobba hundra procent av sin förmåga men alltför många får inte komma till sin fulla potential. Det rör sig framförallt om personer med ohälsa eller funktionsnedsättningar och personer med otillräcklig kompetens. Därtill finns idag en stor grupp förhållandevis nyanlända som riskerar att hamna i långvarigt utanförskap om man inte kommer in på arbetsmarknaden. Samtidigt finns det brist på arbetskraft inom många områden. Här behöver kommunen i samverkan med arbetsförmedling och företag förbättra sitt matchningsarbete.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- kommunens service till företagen ska tydliggöras genom att det införs

servicegarantier, med tydliga besked om vilka effekter det blir för kommunen om garantin inte uppfylls.

- det ska tas fram en policy mot osund konkurrens från kommunalt driven verksamhet.
- de offentliga upphandlingarna ska förenklas genom mindre detaljstyrda upphandlingar och förenklade förfrågningsunderlag.
- det ska ställas krav på kvalitet i upphandlingarna och det ska gå att följa upp vilken kvalitet som levereras så att kommunen/regionen kan säkerställa att rätt pris och kvalitet alltid uppnås.
- kommunen ska möjliggöra entreprenörskap i grundskolan och gymnasieskolan.
- gymnasieelever ska erbjudas att bli "Sommarlovsentreprenörer".
- gymnasieskolan ska uppmuntra fler elever att starta och driva företag, exempelvis med stöd av Ung Företagsamhet.
- försörjningsstöd ska kombineras med aktivitetskrav.
- vid elevers vägledningssamtal hos studie- och yrkesvägledare ska förutsättningarna för framtida jobb vara ett centralt perspektiv.
- företagslotsar ska införas för att tydliggöra vem som ansvarar för näringslivsfrågorna i kommunen och för att ärenden ska kunna få en snabb och säker hantering.
- utmaningsrätt och Lagen om valfrihetssystem (LOV) ska tillämpas för att öka mångfalden av utförare inom olika kommunala verksamheter.
- ett regelverk ska utarbetas som möjliggör samverkan med ideella organisationer och sociala företag genom IOP.
- kommunen ska ta initiativ för att bilda innovationssystem där olika aktörer från näringslivet, universitet och det offentliga samverkar för att underlätta innovationer.
- kommunen ska ta initiativ för samverkan mellan olika aktörer som kommun, region, arbetsförmedling och försäkringskassa för att människor ska kunna gå från arbetslöshet till studier eller arbete. Så kallade samordningsförbund är ett exempel på detta.
- kommunen ska i samverkan med näringslivet intensifiera arbetet för att fler personer långt från arbetsmarknaden ska kunna få praktikplats.
- kommunen ska föregå med gott exempel då det gäller att anställa personer med någon form av arbetshinder, exempelvis funktionsnedsättning och språksvårigheter eller personer som är i behov av rehabilitering.
- kommunen ska göra det möjligt för alla ungdomar mellan 15–18 år att få ett feriejobb.
- kommunen ska ha en välkomnande attityd och skapa enkla kontaktvägar gentemot näringslivet och detta inkluderar även arbetsintegrerande sociala företag.
- kommunen ska tillämpa så kallade utbildningsanställningar inom omsorgen/sjukvården under specialistutbildning för att öka tillgången på kvalificerad omvårdnads/sjukvårdspersonal.

Kommunens/regionens ekonomi

”Ett gott samhälle kan inte förverkligas utan en väl fungerande samhällsekonomi med politisk och personlig frihet i balans. Dessutom krävs en långsiktighet vilket förutsätter ett socialt, ekonomiskt och miljömässigt perspektiv.”

Politik måste vara något mer än att räkna pengar och ha ett kameralt tänkande. För att kunna skapa ett gott samhälle måste det finnas en ekonomi som ger de politiska visionerna muskler. Det är ett välfungerande näringsliv och fler personer i arbete som genererar de skatteintäkter som gör det möjligt med en god välfärd för alla. Kommunen/regionen har över tid fått ett allt större åtagande med allt högre förväntningar ifrån invånarna. Det ställer större krav på styrning och uppföljning av sambandet mellan resurser, prestationer, resultat och effekter i verksamheterna. Det ställer också krav på ständiga prioriteringar, effektivisering och förnyelse av verksamheterna. Det handlar om att dels göra saker rätt, dels om att göra rätt saker.

Varje människa är en resurs som har en mun men två händer. Det är nödvändigt att fler människor i arbetsför ålder lyckas komma i egen försörjning. Effekterna av en bristande integration är inte bara ett misslyckande på individnivå utan något som hotar vårt samhälles sammanhållning och det offentliga finansiering.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- kommunen/regionen ska drivas med hög effektivitet och ett gott förvalterskap där kärnverksamheterna prioriteras.
- skatten ska vara så låg som möjligt och så hög som nödvändigt, en strävan efter sänkt skatt är önskvärd.
- styrning och uppföljning av sambandet mellan resurser, prestationer, resultat och effekter i verksamheterna ska återkommande utvärderas. På de områden där kommunen ligger över kommungenomsnittet i kostnad ska en djupare analys genast genomföras.
- välfärdstjänsterna ska kunna levereras av en mångfald av utförare, bland annat genom att använda Lagen om valfrihetssystem (LOV), utmaningsrätt och Lagen om offentlig upphandling (LOU).
- det ska utfärdas tydliga kommunala servicegarantier för kommunens tjänster, med tydliga besked om vilka effekter det blir för kommunen om garantin inte uppfylls.
- kommunen/regionen ska inte överta föreningars och enskildas ansvar eller uppgifter, utan istället vara ett stöd om så behövs.
- medarbetare ska så långt som möjligt erbjudas heltid, men ska kunna välja den tjänstgöringsgrad som önskas.
- omotiverade löneskillnader mellan olika grupper av anställda ska fasas ut i samband med lönerevisioner. Särskilt uppmärksamhet bör ges åt könsrelaterade skillnader.
- kommunen/regionen ska ha tydliga uppförandekoder för att kunna ställa och följa upp sociala, miljömässiga och etiska krav vid upphandling.
- upphandlingsenhetens kompetens och styrka ska prioriteras för att ständigt effektivisera och få rätt pris i varje upphandling.

- investeringar i fastigheter ska ske på ett finansiellt ansvarsfullt sätt och renovering respektive nybyggnation av kärnverksamhetens lokaler ska prioriteras.

Hälso- och sjukvård inklusive tandvård

”Hälso- och sjukvården ska utgå från att varje människa är unik och att alla människor har samma absoluta och okränkbara värde. Trygghet, tillit och självbestämmande är, utöver grundläggande värden som liv och hälsa, viktiga värden i hälso- och sjukvården.”

Svensk hälso- och sjukvård rankas högt i internationella jämförelser när det gäller kvalitet men har brister i tillgänglighet och jämlikhet som blir tydliga i jämförelser mellan de 21 regionerna. Cancervården är ett allvarligt exempel på detta. Vi ser också en tendens att vård ges på en nivå som inte är ändamålsenlig eller av personal som inte har rätt kompetens. Det leder både till resursslöseri och att patienten inte får bästa möjliga vård. Vi vill också understryka att hot och trakasserier mot personal är oacceptabelt och lagändring bör komma till stånd till stöd för att säkra en trygg miljö också på sjukvårdsinrättningar. Hälso- och sjukvårdspersonal ska känna trygghet i sitt arbete.

Ambitionen är att sjukvården ska erbjuda tillgänglig och värdig vård av god kvalitet på likvärdiga villkor där det är den enskilda människan som är i fokus och inte sjukdomsbilden. Hälsofrämjande och förebyggande vård ska prioriteras och vara en naturlig del i alla vårdmöten. Screening är ett viktigt verktyg och kan förebygga allvarliga konsekvenser när det gäller bland annat olika cancerformer respektive hjärt- och kärlsjukdomar. Varje person har ett egenansvar för en god hälsa.

Vården ska styras av tillgänglighet och flexibilitet utifrån den enskildes behov och önskemål. Att själv få välja vårdenhet eller vårdgivare är en självklarhet. En god tandhälsa grundläggs tidigt i livet, därför behöver föräldrarna ges ökad kunskap genom barnhälsovården, folktandvården och skolan. Rätten att välja utförare ska vara en självklarhet inom tandvården.

Nära Vården

”Hälsa, i vid mening allt från kost och motion till yttre miljö och relationer, handlar om att få leva ett så friskt liv som möjligt, utifrån sina egna förutsättningar. Hälsofrämjande arbete ska stimuleras. Sociala och ekonomiska villkor, arbetsmiljö och levnadsvanor är viktiga faktorer för hälsoutvecklingen. Folkhälsoarbetet får därför inte inskränkas till hälso- och sjukvården utan kräver ett gemensamt ansvarstagande och samverkan mellan olika samhällsaktörer.”

Primärvården utgör grunden i det svenska hälso- och sjukvårdssystemet och är den vårdnivå som ska tillgodose befolkningens basala och ofta förekommande behov av hälso- och sjukvård. Primärvården har också ansvar att stödja den enskilde i det förebyggande arbetet för en god hälsa.

På många håll behövs en större tillgänglighet som är anpassad till dagens behov. Det behövs också en bättre kontinuitet. Om patienten hela tiden får träffa olika personer inom sjukvården bidrar det vare sig till trygghet, kostnadseffektivitet eller goda vårdresultat. Ytterligare ett problem är ökningen av livsstilsrelaterade sjukdomar.

Organiseringen av svensk hälso- och sjukvård

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- svensk hälso- och sjukvård behöver reformeras i grunden och ett förstatligande av sjukvården skapar bättre och jämlikare vård för målsättningen. *(beslutas på riksnivå)*
- en nationell vårdförmedling och förstärkt vårdgaranti ska införas. *(beslutas på riksnivå)*
- i avvaktan på en nationell vårdförmedling kan varje region införa en vårdplatsgaranti som ger varje patient rätt till en vårdplats på rätt klinik med rätt kompetens.
- överbeläggningar är oacceptabla och en modell med prestationsbaserad ersättning bör provas för att skapa tillräckligt med vårdplatser inom sjukhusvården.
- kontakter med hälso- och sjukvård ska vara enkla och tydliga – en utgångspunkt kan vara digitalt när det är möjligt och fysiskt när det behövs.
- olika modeller av incitamentsstyrning bör införas för att minska köerna inom hälso- och sjukvården.
- varje region bör utveckla vårdvalen till att gälla fler områden, även inom specialistvården.
- regionerna kan införa ett system med patientstödjare, där en patient med erfarenhet av sjukdomen ger stöd till nya patienter.
- den palliativa vården behöver byggas ut för att garantera alla en värdig vård i livets slutskede.

Nära vården (samarbete mellan kommunerna, sjukhusvård och primärvården)

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- primärvården ska vara navet i hälso- och sjukvården och patienterna i regionerna ska garanteras en fast läkarkontakt.
- det förebyggande hälsoarbetet ska prioriteras.
- alla personer som fyllt xxx år *(välj regionalt anpassad åldersgräns)* ska erbjudas hälsosamtal.
- alla över 70 år (eller annan regionalt uppsatt åldersgräns) ska erbjudas årligen återkommande hälsokontroller.
- det ska finnas seniormottagningar i primärvården i alla kommuner med tillgång till personal med olika kompetenser.
- regionerna ska i samverkan med kommunerna utveckla och förbättra arbetsformer i syfte att på bästa sätt kunna möta och ge vård och omvårdnad för sköra patienter.
- vårdcentraler med utökade öppettider ska finnas för att avlasta akutmottagningen/arna samt för att patienterna ska få vård av rätt kompetens.

- kommunen ska ha en medicinskt ansvarig rehabiliterare, MAR, för att för att snabbt kunna påbörja rehabilitering efter sjukdom eller skada.
- den mobila vården ska förstärkas och en god nära och samordnad vård ska utvecklas.
- kommunen och regionen ska i samverkan säkerställa att återkommande läkemedelsgenomgångar genomförs för äldre och multisjuka för att minska risken för felmedicinering. Farmaceuter ska om möjligt användas för läkemedelssamtal.
- primärvården bör utvecklas tillsammans med aktörer till Nära vården där strävan är att all vårdkompetens samlas kring den enskilde patienten.
- en kraftig satsning ska göras på primärvården för att utöka öppettiderna på kvällar och helger och därmed flytta vården närmare patienterna.
- vårdgarantin på längre sikt bör skärpas kraftigt genom att väntetiden till specialistbesök kortas till 30 dagar och väntetiden för operation eller behandling även den kortas till högst 30 dagar från medicinskt beslut. Den totala maximala väntetiden inom vårdgarantin skulle därmed nästan halveras, från dagens 183 dagar till 63 dagar.
- på vårdcentralerna ska fler professioner än läkare kunna fungera som en första vårdkontakt, till exempel sjuksköterska, distriktssköterska, psykolog, arbetsterapeut eller fysioterapeut.
- vårdvalet ska vidareutvecklas, exempelvis ska den icke sjukhusbundna specialistvården kunna vara en del av vårdvalet och bli en integrerad del av närsjukvården.
- vårdvalet ska även gälla barnmorskemottagningar och barnhälsovården, liksom primärvårdsrehab, ögon-, hörsel-, hud- och öron-näsa-halsvården.
- hemsjukvården ska utvecklas med hjälp av mobila hemsjukbårdsläkare.
- en funktion som MAL (Medicinskt Ansvarig Läkare) inrättas i alla kommuner.
- ungdomsmottagningarna ska vara tillgängliga för spontana besök och erbjuda goda öppettider anpassade till ungdomars skolgång, arbete och fritidsvanor.
- ökad tillgänglighet och effektivare patientflöden kan skapas genom digitala kontaktvägar och starkare patientinvolvering.
- apotekens roll bör utökas för att bättre främja egenvård och hälsoförebyggande insatser. Farmaceuternas roll i hälso- och sjukvårdskedjan bör också stärkas.

Kompetensförsörjning

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- den största utmaningen för regionerna är kompetensförsörjning på kort och lång sikt och därför behöver personalfrågorna få större uppmärksamhet och prioritering i regionernas arbete.

- specialistutbildning för sjuksköterskor ska vara betald och finnas på lika villkor i hela landet. *(frågan drivs på riksnivå men kan även erbjudas regionalt till redan anställda som vill vidareutbilda sig)*
- karriär- och utvecklingsvägarna för förlossningspersonal bör förstärkas genom till exempel möjlighet till specialistutbildning med bibehållen lön.
- så kallade utbildningsanställningar under specialistutbildning ska prövas för att öka tillgången på kvalificerad personal liksom införandet av karriärtjänster för klinisk forskning för att stimulera vårdpersonalens kompetensutveckling.

Rätt använd kompetens

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- vårdserviceteam ska utvecklas med personal som avlastar vårdpersonalen arbetsuppgifter, exempelvis administrativa tjänster, service i form av transporter och städning med mera.
- seniora medarbetare kan användas som mentorer och ha ett åldersmedvetet ledarskap.
- regionen ska erbjuda närsjukvårdsplatser för personer som av olika anledningar behöver extra stöd innan de kan återgå till sitt vanliga boende.

Ökad livskvalitet i regionerna

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- fysisk aktivitet och grön rehabilitering på recept bör användas som alternativ och komplement till medicinering.
- försök med kultur på recept bör genomföras.

Särskilt fokus på barn och unga

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- regionerna bör inrätta särskilda barnskyddsteam för att öka och säkerställa personalens kompetens att upptäcka barn som far illa.
- vårdpersonalen ska ges fortbildning för att tidigare upptäcka tecken på barn som far illa samt om hur anmälningsplikten ska tillämpas.
- barn- och ungdomshälsan där kommun och region samverkar ska förstärkas.
- familjer som har barn med varaktig funktionsnedsättning och med många olika vårdkontakter ska erbjudas en personlig koordinator.

Särskilt fokus på cancer

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- kvinnor över 64 år bör screenas med cellprov och HPV-test för tidig upptäckt av livmoderhalscancer.
- kvinnor som fyllt 74 år bör fortsatt erbjudas screening för bröstcancer.
- män som fyllt 50 år ska erbjudas PSA-prov.

Sammanhållen vårdkedja, kvinnosjukvård och förlossningsvård

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- det ska finnas en vårdplatsgaranti inom förlossningsvården.
- det ska strävas efter en barnmorska per födande.
- den andra föräldern ska erbjudas att övernatta tillsammans med mamman efter förlossningen.
- för de som har långt avstånd till förlossningsklinik ska det erbjudas plats på patienthotell i väntan på förlossning.
- vid tidig hemgång efter förlossningen ska hembesök från BB erbjudas.
- ett multiprofessionellt team bestående av åtminstone gynekolog, sjuksköterska eller barnmorska, smärtläkare, kurator och fysioterapeut, ska inrättas på alla kvinnokliniker.
- livmoderhalscancer ska utrotas genom utökade erbjudande om vaccinering och screening.
- pilotprojekt med ambulerande mammografibussar för att nå fler kvinnor bör provas.

Tandvården

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- förebyggande och uppsökande tandvård för barn och utsatta grupper ska prioriteras.
- regionen ska verka för en större mångfald av vårdgivare inom specialisttandvården.
- ett förstärkt fokus ska finnas för de som har särskilda tandvårdsbehov på grund av långvarig sjukdom.

Sjukvårdens klimatpåverkan

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT

- regionerna kan minska klimatavtrycket ifrån hälso- och sjukvården genom förbättrad och

tydligare uppföljning av miljö- och hållbarhetskriterier.

- det går att sänka kostnader och uppnå en hållbar utveckling genom en effektiv resursanvändning. Att återgå till produkter som kan återanvändas kan enligt flera studier vara fördelaktigt ur miljösynpunkt och även minska sjukhusens ekonomiska utgifter.
- sjukvårdens klimatpåverkan ska minska genom minskat mat-, material- och läkemedelssvinn.
- genom utfasning av miljöbelastande gaser går det att avsevärt minska klimateffekterna från anestesi avsevärt.

Vård och stöd vid psykisk ohälsa

”Många drabbas någon gång under livet av psykisk ohälsa. Psykiatrisk vård och omsorg ska präglas av tillgänglighet och flexibilitet utifrån patientens behov. Särskild vikt ska läggas vid snabb och tillgänglig kompetens för barn och ungdom med psykisk ohälsa. Anhörigas vårdinsatser är en ovärderlig tillgång som behöver tas tillvara, synliggöras och uppmuntras. Men vård av anhöriga måste bygga på frivillighet.”

Tre av fyra personer lever idag med egen psykisk ohälsa eller nära någon som är drabbad. Vid sidan av det lidande som psykisk ohälsa och sjukdom innebär leder det även till stora kostnader både för den enskilde och för det offentliga. För att minska lidande och sjukskrivningar är det viktigt att människor får rätt typ av stöd i rätt tid. Fortfarande finns dock mycket skam och social stigmatisering kopplat till psykisk ohälsa vilket gör att människor avstår från att söka hjälp. Särskilt viktigt är att barn och unga får stöd i rätt tid då utbildning och framtidsplaner riskerar att spolieras av en längre tid av psykisk ohälsa, därtill kommer risken för missbruk och andra riskbeteenden.

Idag ser vi hur allt fler lider av psykisk ohälsa, särskilt oroande är ökningen bland barn och unga. Köerna till såväl barn- och ungdomspsykiatri som vuxenpsykiatri är oacceptabelt långa. Att barn tvingas vänta i flera år på en neuropsykiatrisk utredning ska inte få förekomma. Tidiga upptäckter och tidiga insatser är grundläggande.

Dagens delade huvudmannaskap för missbruks- och beroendevården ska slopas och ansvaret flyttas till hälso- och sjukvården i syfte att säkerställa att personer med samsjuklighet, dvs både psykisk ohälsa och beroendesjukdom, får adekvat vård.

KRISTDEMOKRATERNA ANSER ATT:

- familjecentraler, mödravårdscentraler, barnavårdscentraler, ungdomsmottagningar och elevhälsovården liksom det civila samhället spelar en viktig roll för att ge stöd till barn och unga och deras familjer.
- på vårdcentralerna ska kurator eller psykolog finnas som alternativ till läkare som primär vårdkontakt för personer med psykisk ohälsa.
- det ska finnas kuratorer tillgängligt i äldreomsorgen för samtalsstöd till boende och anhöriga.

- samverkan mellan psykiatri och socialtjänsten ska utvecklas för att bättre kunna stödja personer med psykisk sjukdom och sociala problem.
- levnadsvanorna behöver i större utsträckning lyftas när en person söker hjälp och stöd inom vården. Sömn, kost, motion samt att komma till rätta med missbruks- och beroendeproblematik är viktiga delar i behandling av psykisk ohälsa.
- "första linjen" ska inrättas i samarbete med kommunerna dit barn och ungdomar och vårdnadshavare kan vända sig för att snabbt kunna få stöd och vägledning.
- myndigheter ska anpassa sin organisation så att samverkan sker utifrån barnets bästa för att hjälp och stöd ska komma till familjerna i tid.
- en förstärkt elevhälsa och med elevhälsogaranti ska införas, där varje elev ska kunna nå elevhälsan, vid behov varje skoldag.
- barn och ungdomspsykiatri ska förstärkas för att korta väntetiderna och kunna möta de behov som finns. Inget barn ska vänta mer än 30 dagar på utredning.
- barn- och ungdomspsykiatriens arbete mot självskadebeteende, självmordsförsök och självmord hos barn och unga måste intensifieras. Detta arbete ska ske i samverkan med elevhälsan.
- varje kommun ska ha en handlingsplan för suicidprevention.
- en "haverikommission" ska upprättas om en person begår självmord. Där ska berörda aktörer så som socialtjänst, skola, polis, sjukvård och civilsamhället utreda vad som hänt och brustit för att kunna bli bättre på att förhindra dessa tragedier.
- övergången mellan barnpsykiatri och vuxenpsykiatri måste förbättras. Vården måste utformas så att de unga vuxnas behov tillgodoses.
- psykiatriambulanser som åker ut vid larm om självmordsförsök, psykoser och kriser av liknande slag bör finnas tillgängliga.
- för att säkra tillgången till personal med rätt kompetens inom barn- och ungdomspsykiatri bör utbildning och höjd status på yrken inom det barn- och ungdomspsykiatriska området stimuleras.
- personalen ska ges återkommande kompetensutveckling för att kunna följa utvecklingen och använda de lämpligaste behandlingsmetoderna.
- kompetenshöjning behövs inom såväl primärvården som missbruks- och beroendevården för att bättre kunna upptäcka och behandla nätrelaterade problem som spelmissbruk och sexmissbruk.
- möjligheten till nätbaserad behandling ska utvecklas och bättre tas till vara vid behandling av psykisk ohälsa.
- riktlinjer ska utarbetas för att i större utsträckning upptäcka somatisk sjukdom och ohälsa.
- hälso- och sjukvården ska vara ensam huvudman för beroendevården för att hos personer med psykisk ohälsa möjliggöra en sammanhängande vård- och behandlingskedja, där personens behov är i centrum. *(beslutas på riksnivå)*